

Unatoč kojekakvim kalendarima i kalendarčićima, te mnogim hrvatskim jezikoslovcima, ja sam taj dan oduvijek zvao **Dan duša**, a sada mi se čini da bi ga trebalo zvati - **Blagdan duša**.

Sve tvrdnje da je posvojni pridjev hrvatskiji od posvojnoga genitiva (iz čega proizlazi - **Dušni dan**) ne znače mi ništa. Nijedna sveza riječi nije sama po sebi hrvatskija od druge, a uz to valja shvatiti da istoznačnice ne postoje. Razlika u ritmu i zvuku jednako je bitna kao i razlika u smislu.

Inače, Dan duša Englezi zovu - All Soul's day (**Dan svih duša**), Nijemci - Allerseele (Sve duše), Španjolci - Dia de Difuntos (**Dan pokojnika** ili **Dan pokojnih**), a Francuzi i Talijani, valjda pod utjecajem francuske »građanske« revucije - Jour de Morts i Giorno dei Morti (**Mrtvi dan** ili **Dan mrtvih**) iako mrtvih, u vječnosti, nema. I ateisti umiru da bi ustali iz mrtvih, samo njihovi živi drugovi ne vjeruju u to.

Don Ivan Cvitanović

Ako je don - gospodin, onda je monsijor (msgr. ili mons.) ajmo reć' - veliki gospodin. To je počasni naslov za crkvene uglednike, kao što je naslov *primarijusa* za one u zdravstvu. Službeno ga dodjeljuje Papa ili, razumije se, uz »lokalnu« preporuku, koju don Ivan očito nije dobio, iako je skoro dvadeset godina bio jedan od najuglednijih u splitsko-makarskoj nadbiskupiji. Od 1979. župnik je katedralne župe Uznesenja Marijina, tj. župnik Sv. Dujma, a od 1980. jedan od devetorice kanonika splitskoga prvostolnog Kaptola, i to kanonik-pokorničar, onaj koji (uz biskupe) smije ispovijedati i opraštati teške (tzv. pridržane) grijeh.

Osobno sam mislio da ima tu titulu, ali da je ne koristi, ne ističe, no jučer sam doznao da je nema, a pretpostavljam i zašto. Nije bio dovoljno tipičan, ni popustljiv, ni savitljiv. Imao je dušu civila (laika, građanina), sekularnu (svjetovnu) dušu, koja se izvanredno slagala s njegovim svećeničkim pozivom, iako mnogi drže da je to nemoguće.

I baš zato jer je imao dušu i narav civila bio je iznimno civiliziran, ne samo obrazovan nego i prosv(i)jetljen. Nije priznavao odstojanje ni od čega, ni od koga, nije bježao, nije se čak ni odmicao od onih koji su ga trebali. Bio je, na primjer, vatreni sportski navijač, u nogometu, košarci, vaterpolu, blizak pravim, žestokim, često neumjerenim navijačima. Volio je *Torcidu*, reče mi dugogodišnja poznanica, zato što je bio pastir i mirnima i naglima, i hladnima i strastvenima, zato što je podržavao sve ljude, bez obzira na njihove nedostatke. Svakome je želio pomoći, svakoga opravdati, za razliku od mnogih koji okreću glavu, glumeći voštane figure. Uistinu, bio je jedinstven.

Petnaest godina nakon svećeničkog ređenja nastavio je studirati matematiku i fiziku na zagrebačkom Filozofskom fakultetu (prethodno diplomiravši na Višoj pedagoškoj školi). Bio je zaljubljenik u šahovsku igru (posebno u majstorije Bobbyja Fishera), a i sam je imao zvanje majstorskog kandidata, i to sredinom sedamdesetih, kada je to nešto značilo. Predavao je gore navedene »civilne« predmete u sjemenišnoj gimnaziji. Predsjedavao je odborom za proslavu *Sudamje* (blagdana sv. Dujma). Bio je omiljeni vjeroučitelj mladeži (srednoškolske i stu-

HOMMAGE UMJETNICIMA KOJI SU NAS NAPUSTILI

Blagdan duša

Cvitko je bio omiljeni vjeroučitelj mladih i propovjednik na gotovo svim nedjeljnim misama u splitskoj katedrali. Bio je toliko briljantan da sam ga redovito zamišljao na poznatoj propovjedaonici majstora Mavra iz 13. stoljeća. Znao sam da to nije zabranjeno Zakonom kanonskog prava, ali sam također znao da se on na nju nikada neće popeti jer bi tada izgledalo da propovijeda »s visine«. A o ljubavi, o kojoj je najčešće govorio, ne može se govoriti odozgo

Krist iz katedrale sv. Dujma

dentske) i propovjednik na gotovo svim nedjeljnim (pjevanim) misama u splitskoj katedrali. Bio je toliko briljantan da sam ga redovito zamišljao na čuvenoj propovjedaonici majstora Mavra iz 13. stoljeća. Znao sam da to nije zabranjeno Zakonom kanonskog prava, ali sam također znao da se on na nju nikada neće popeti, jer bi tada izgledalo da propovijeda »s visine«. A o ljubavi, o kojoj je najčešće govorio, ne može se govoriti odozgo.

Pored svega, osnovao je biblioteku *Buvina*, za koju je napisao tri knjige: *RAZGOVOR* (1982.), *ODNOSI* (1983.) i *ZALJUBLJENOST* (dva izdanja, 1984. i 1985.). U prvoj knjizi postoji i ova rečenica: *Daruj svoju tugu, svoju bol i svoje radosti drugima, daruj čitavu svoju dušu drugima - RAZGOVARAJ!* Golemu je, znači, važnost pridavao razgovoru, a da bi uistinu mogao razgovarati, nije se smio razlikovati. Stoga je, valjda, hodao gradom bez krutoga svećeničkog kolara, bez križica na reveru, vani ga se moglo vidjeti i neobrijana, ali je uvijek bio brižljivo dotjeran - za oltarom. Eto, nabrajajući sve don Ivanove svojevoljne obveze, umalo ne zaboravih, a nije na odmet reći, da je u *Slobodnoj Dalmaciji* preko tri godine objavljivao vrlo zanimljive priloge pod jednostavnim imenom *NEDJELJOM*, a posljednji (znakoviti!) *SVE-TA ŠUTNJA* - izišao je 17. XI. 1996.

Takav je (uglavnom) bio don Ivan Cvitanović, koji se u rukovanju predstavljao kao Cvitko, da bi se što više približio onome s kim se rukuje. Naravno, svi koji su ga oslovljavali don Cvitko (i novinari i gradski čelnici i kolege sa šaha) bili su u groznoj zabludi, jer on se zvao don Ivan Cvitanović, don Ivan, ili - Cvitko.

Upoznao sam ga na Bla-

govijesti 1985. u mojemu stanu, u Karamanovoj. Doveo ga je don Marin Barišić, župnik marjanske župe Gospe od Pohođenja (danas - pomoćni biskup). Potpisali smo dogovor (jer mi je bilo neugodno taj list papira nazvati ugovorom) za knjigu od koje su svi zazirali kao da je kužna, čak i mnogohvaljeni Josip Turčinović, ravnatelj *Kršćanske sadašnjosti*. Dogovorili smo se, dakle, 25. ožujka, a već početkom svibnja PISMA TEOFILU bila su uvezana i za blagdan sv. Duje darivana sudionicima biskupske konferencije koja se prvi put održavala u Splitu.

Cvitko

Nakon TEOFILA Cvitko je objelodanio i pjesme Mate Raosa *DONJI ŽRVANJ*, a sve je bilo uglavljeno i za knjigu izabranih pjesama *TONČA P. MAROVIĆA HODANJE STARI GAJ*.

Svi smo, naravno, znali da mu neće biti lako zbog tih izdavačkih pustolovina. Trebalo je uvjeriti pretpostavljene da smo i Mate i ja - pravovjernici, doduše nešto tvrdi, s biskovskog kamena, no Cvitko ih je očigledno uvjerio. Jer knjige postoje. Tu su. Postoje PISMA TEOFILU, postoji *DONJI ŽRVANJ* s pjesmom *OPO- RUKA*, u kojoj Bog (na Martin način) govori čovjeku:

...Nadalje, ostavljam ti punu mjeru vlasti.

Ovlast da me moliš, da mi se obraćaš,

ovlast da mi se ne obraćaš,

ovlast da me ne moliš, sve po volji tvojoj...

Na engleskom lijepo kažu za pokojnika - otišao je, napustio nas je. Da, otišao je don Ivan Cvitanović, a ja sam, nakon njegova odlaska, samo jedanput slušao misu u prvostolnici. Ne mogu. Najprije, nema više Cvitka, a zatim - ni onog veličanstvenog u svojoj skromnosti (neoromaničkog) ra-

spela Kuzme Kovačića, što ga je Cvitko, svojedobno, uz glavni oltar »posadio«.

I na kraju, ukratko: Rođen je u Baškoj Vodi, uz more, podno Biokova, 7. X. 1932. na blagdan Gospe od Krunice. Svećeničko ređenje primio je 2. XII. 1956. u rodnome mjestu. Preminuo je 20. XI. 1996., uoči blagdana Gospe od Zdravlja, nakon objeda, u stanu svoje sestre Anete, u Splitu, u Matoševoj. Stalo mu je srce koje se uistinu naradilo. Od rana jutro do podne 22. XI. lijes je bio izložen u katedrali i mnogi su došli, a u podne su mladići u splitskim nošnjama iznijeli njegovo tijelo niza stube i po sitnoj ga kiši (gubavici) prenijeli Peristilom, do Srebrnih (Diokecijanovih) vrata. Pokopan je istoga dana, u obiteljskoj grobnici u Baškoj Vodi. Njegovi su najmiliji, na dnu uobičajene smrtovnice, dodali nekoliko stihova iz neusporedive Himne ljubavi apostola Pavla (iz prve poslanice Korinćanima) i time zatvorili zemaljski krug.

Splitski requiem

U posljednjem desetljeću najkrvavijega stoljeća u povijesti Zemlje, Split su zauvijek napustili mnogi umjetnici i poznavatelji umjetnosti. Uvodna je godina 1990., iako ona ne pripada posljednjem, nego pretposljednem desetljeću, kao što 2000. nije prva u 21. stoljeću, nego posljednja u dvadesetom. Ipak, zadržao sam taj pristup, jer je *devedeseta* doista pokosila splitske umjetnike.

1990.: Nikola Disopra, Frano Gotovac, Toma Bebić, Kruno Quien, Aleksandar F. Stasenko, Marko Demicheli, Mate Raos, Ante Matanović, Milan Tolić, Momčilo Popadić, Stjepan Benzon; 1991.: Zvonko Lepetić, Ana Roje, Tonči P. Marović, Paško Bertolino, Miljenko Štambuk; 1991.: Duško Kukovec, Antun Mladen Vranješ, Neven Segvić, Vojka Ružić, Petar Zrinski; 1993.: Andrija Frank, Marija Danira, Danilo Kabić; 1994.: Vladimir Rismondo, Vedran Gligo, Jure Franičević, Ante Sitić, Božena Kolničar, Josip Kirigin, Žarko Turketo, Radovan Vidović; 1995.: Čiro Čulić, Živko Jeličić, Filka Dimitrova-Pletikosić, Branko Bavčević, Jugoslav Nalis, Miljenko Smoje, Sava Komnenović, Đermano Mitrović, Vassja Kovačić; 1996.: Željko Radmilović, Božidar Matas, Cvito Fisković, Asja Kisić, Petar Zdravko Blajić, Željko Maganjić, Vuko Bombardelli, Ivan Cvitanović, Ante Marušić Fabjanac; 1997.: Srećko Diana, Zvonimir Kovač, Andrija Krstulović, Eugen Buktenica...

Iako mnoge nisam poznao, usudujem se reći - počivali u miru Božjem.

U Splitu, uoči blagdana Svih svetih 1997.

Ivan MARTINAC